

BAB III

MÉTODE PANALUNGTIKAN

Metode panalungtikan nyaéta léngkah nu dilakukeun ku panalungtik pikeun ngumpulkeun informasi, sarta ngalakukeun *investigasi* kana data nu geus aya. Dina ieu panalungtikan dipedar ngeunaan desain panalungtikan, lokasi jeung sumber data panalungtikan, instrumén panalungtikan, sarta téknik ngumpulkeun data.

Metode anu dipaké dina ieu panalungtikan nya éta metode kualitatif. Metode panalungtikan kualitatif ilaharna disebut panalungtikan naturalistik lantaran panalungtikanana museur kana kaayaan alamiah, sok disebut ogé métode étnografi lantaran métode kualitatif leuwih sering dipaké pikeun nalungtik ngeunaan widang antropologi budaya. (Sugiyono, 2011, kc. 8).

Lian ti éta, Bodgan jeung Taylor (dina Moleong, 2010, kc.4) nétélakeun yén métodeu kualitatif nyaéta prosedur panalungtikan anu ngahasilkeun data déskriptif mangrupa data lisan atawa tulisan ti jalma-jalma sarta paripolah anu keur ditalungtik. Analisis nu digunakeun dina panalungtikan kualitatif sipatna déskriptif-analitik, hartina miboga interprétasi kalayan eusi nu dijieun sarta disusun sacara sistematis atawa sagemblengna. (Margono, 2014. Kc. 36-37).

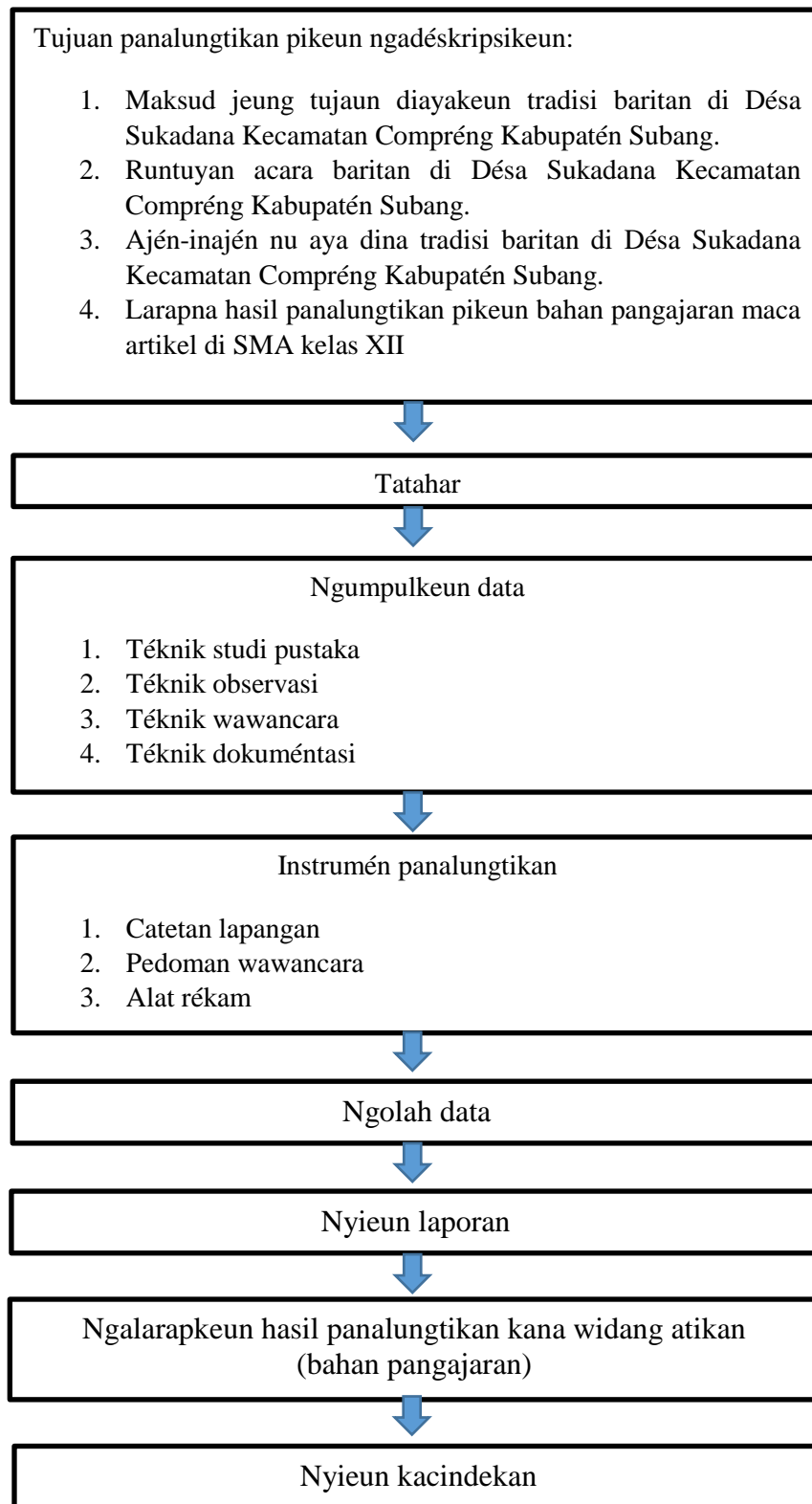
Luyu jeung éta hal, subjek salaku sumber data pikeun meunangkeun data penelitian, nurutkeun Arikunto (2004, kc.47) sumber data aya tilu, *person*, *place*, jeung *paper*. *Person* nyaéta sumber data mangrupa jalma nu bisa méré data mangrupa jawaban lisan ngaliwatan wawancara. *Place* nyaéta sumber data mangrupa tempat, sumber data ogé nunjukeun kaayaan cicing jeung robah. Contona fasilitas gedung, kondisi lokasi, kagiatan diajar atawa aktifitas-aktifitas lainna. Sedengkeun *Paper* mangrupa simbol atawa sumber data nu méré tanda-tanda huruf, angka, gambar jeung simbol-simbol lainna. Ku kituna, metode deskriptif dilakukeun ku cara ngadéskripsikeun fakta-fakta ti sumber data, tuluy disusul ku cara analisis.

3.1 Desain Panalungtikan

Nurutkeun Arikunto (2010, kc. 90) nétélakeun yén desain panalungtikan téh nya éta rencana atawa rarancang nu dijieun ku panalungtik, pikeun ancér-ancér kagiatan nu bakal dilaksanakeun. Ku kituna, desain panalungtikana nya éta

Bagan 3. 1

Desain Panalungtikan

3.2 Lokasi jeung Sumber Data Panalungtikan

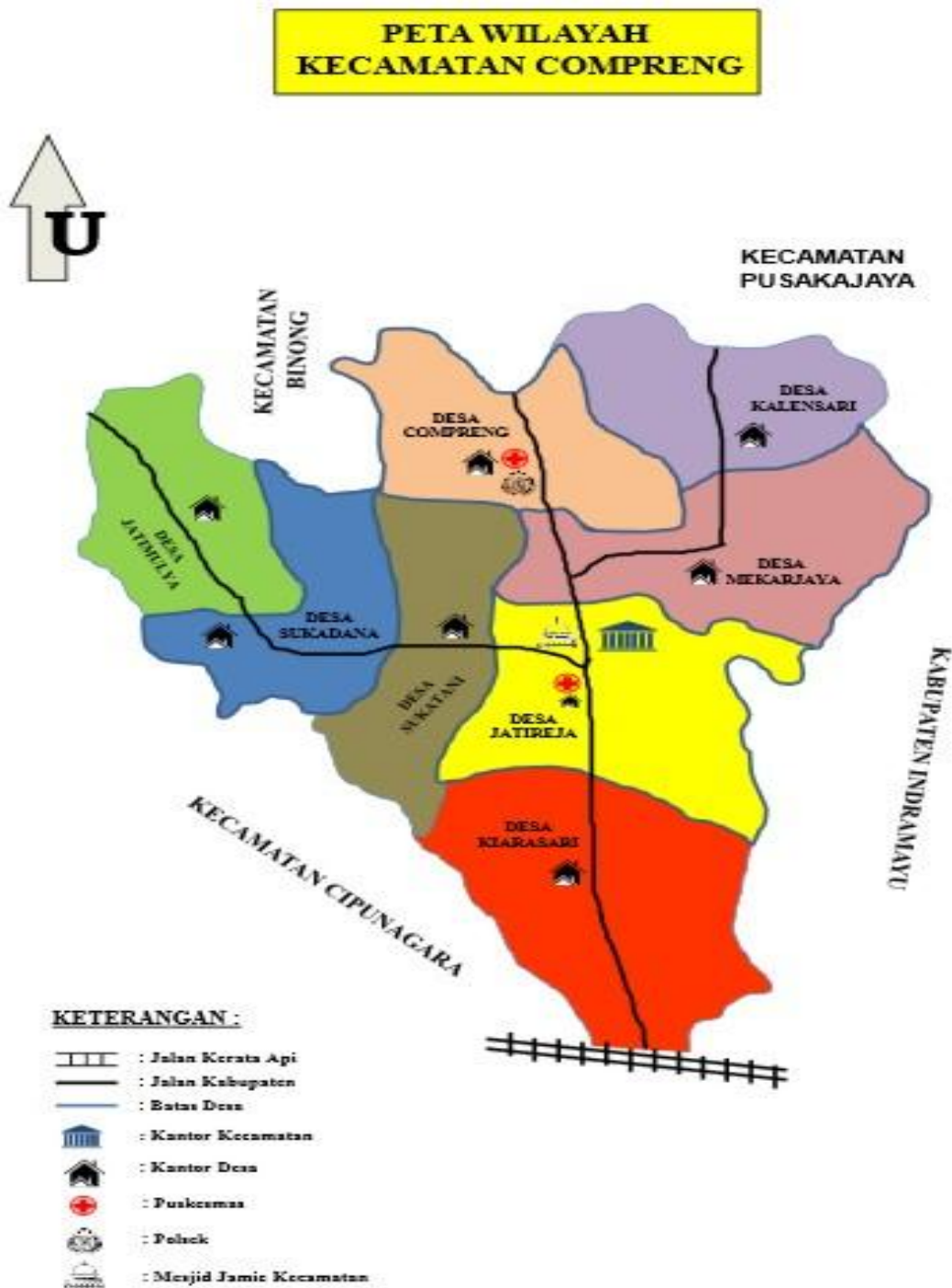
Lokasi jeung sumber data dina ieu panalungtikan jadi dua hal anu teu bisa dipisahkeun jeung silih pangaruhan antara hiji jeung nu séjénna.

3.2.1 Lokasi Panalungtikan

Desa Sukadana miboga lega 684,70 Ha (lega pasawahan 585 Ha, lega *pemukiman* 1,25 Ha, jeung lega pakuburan 98,45 Ha) ku kituna lahan pikeun nyawah leuwih lega ti lahan-lahan nu lian.

- Wates beulah kalér nyaéta Désa Bojonegara Kecamatan Tambakdahan
- Wates beulah wétan nyaéta Désa Sukatani
- Wates beulah kidul nyaéta Désa Simpar Kecamatan Cipunagara
- Wates Belah kulon nyaéta Désa

Sacara administratif Désa Sukadana mangrupa salah sahiji ti 8 desa di Kecamatan Compréng nu letakna aya di 3 Km ka belah wétan ti Kecamatan Compréng. Luyu jeung topografina, di Désa Sukadana aya “sungai irgasi” nu ngalir ti arah wétan nepi ka kulon nu fugsina pikeun pasawahan jeung pembangunan. Iklim Désa Sukadana miboga curah hujan 2,5 Mm ku kalembaban 1,5%. Désa Sukadana aya di 35 mdpl, suhuna rata-rata 26-30 °C. Umumna, lahan nu aya di Désa Sukadana ngan saeutik nu teu digunakeun, lian ti pemukiman jeung pemakaman, lahan nu panglobana digunakeun nyaéta pikeun pasawahan.

Gambar 3. 1

Peta Lokasi Panalungtikan

Ken Nilla Trah Qirana, 2020

TRADISI BARITAN DI DÉSA SUKADANA KECAMATAN COMPRÉNG KABUPATEN SUBANG PIKEUN
BAHAN PAGAJARAN MACA ARTIKEL DI SMA KELAS XII

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.2.2 Demografi

Désa Sukadana Kacamatan Compréng Kabupatén Subang ngawengku 3 dusun, nyaéta Dusun Sukamahi, Dusun Sukarasa jeung Dusun Sukamulya. Dusun Sukamahi nyangking 2 RW kalayan 6 RT, Dusun Sukamulya 2 RW kalawan 7 RT, jeung Dusun Sukarasa miboga 2 RW kalayan 2 RT. Jumlah jalma nu aya di Désa Sukadana aya 5288 jalma. Bisa katitén dina tabel ieu di handap.

Tabél 3. 1

Jumlah penduduk di Désa Sukadana

No.	Dusun	Lalaki	Awéwé	Jumlah
1.	Sukamahi	1180	1147	2327
2.	Sukamulya	1041	1195	2236
3.	Sukarasa	350	375	725
Jumlah				5288

Sumber: Profil Désa Sukadana 2019

3.2.3 Kondisi Sosial Budaya Masyarakat Désa Sukadana

3.2.3.1 Sistem Réligi jeung Kegamaan

Agama mangrupa unsur ka hiji tina kabudayaan, unggal agama miboga kapercayaanana séwang-séwanga. Masyarakat Désa Sukadana umumna ngagem agama islam, bisa katitén tina pangajiaan rutin nu diayakeun ku ibu-ibu warga désa unggal minggu nyaéta solawatan, ogé bapa-bapa unggal malem Jumaah. Lian ti éta, di Désa Sukadana ogé aya sababaraha pangajian atawa madrasah pikeun barudak nyuprih élmu agama sabada balik sakola SD/SMP.

Dina sababaraha poé agung, upamana Mulud atawa Rajab sok diayakeun acara gedé, nepi ka manggil penceramah ti luar daérah. Antusias warga pikeun ngahadiran acara-acara pangajian ogé kawilang gedé, ku sabab nalika diayakeun pangajian, sawatara lobana warga nu aya di désa datang ngabring ka tempat diayakeunana éta acara. Lian ti éta, katitén ogé tina tempat ibadah nu jumlahna kawilang loba. Bisa katitén tina ieu di handap.

Ken Nilla Trah Qirana, 2020

TRADISI BARITAN DI DÉSA SUKADANA KECAMATAN COMPRÉNG KABUPATEN SUBANG PIKEUN BAHAN PAGAJARAN MACA ARTIKEL DI SMA KELAS XII

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Tabel 3. 2

Jumlah Tempat Ibadah di Désa Sukadana

No	Jenis	Jumlah	Keterangan
1	Masjid	2	
2	Mushola	11	
3	Langgar	-	
4	Madrasah	2	

Sumber: Profil Désa Sukadana 2019

3.2.3.2 Sistem Élmu Pangaweruh

Ditilik tina sistem élmu pangaweruh masarakat Désa Sukadana kawilang masarakat modern, bi pola pikir masarakah geus mulai kawilang modern.

Tapi disagédéngéun éta, teu saeutik para nonoman nu karék kaluar SMA utamana waé wanoja, loba nu mangkat ka luar kota atawa luar negri pikeun meunangkeun penghasilan. Lian ti éta ibu-ibu nu kulawargana geus boga sawah, dina raraga “ngeusi waktu nu kosong” biasana sok ngawarung. Teu weléh aya warung nu pahareup-hareup ku dagangan nu sarua, tapi teu matak codéka.

Di Désa Sukadana jumlah guru jeung murid nambahan unggal taunna, kusabab pamaréntah désa terus ngusahakeun kualitas jeung kuantitas sarana prasarana atikan. Kiwari atikan nu paling dominan di Désa Sukadana Kecamatan Compréng nyaéta SMP.

Di Désa Sukadana aya sawatara sarana pendidikan, bisa katitén dina tabel ieu di handap.

Tabel 3. 3

Jenis dan Jenjang Sarana Pendidikan Formal dan Non Formal

No	Jenjang	Jenjang	Lokasi
1	TK/PAUD/RA	TK	Sukamahi,Sukamulya
2	SD	SD	Sukamahi,Sukamulya
3	MI	MI	Sukamahi,Sukamulya
4	SLTP	SMP	Sukamulya
5	SLTA	-	-
6	Perguruan Tinggi	-	-
7	PKBM	Paket A,B,C	Sukamulya

Ken Nilla Trah Qirana, 2020

TRADISI BARITAN DI DÉSA SUKADANA KECAMATAN COMPRÉNG KABUPATEN SUBANG PIKEUN BAHAN PAGAJARAN MACA ARTIKEL DI SMA KELAS XII

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Jumlah	8	
--------	---	--

Sumber: Profil Désa Sukadana 2019

3.2.3.3 Sistem Basa

Basa nu digunakeun sapopoé ku warga Désa Sukadana nyaéta basa Sunda, tapi aya ogé nu kadang ngagunakeun basa Jawa, biasana aya di Dusun Sukarasa jeung Sukamulya, sedengengkeun warga Dusun Sukamahi rata-rata ngagunakeun basa Sunda. Warga nu ngagunakeun basa Jawa ogé, saupama diajak ngobrol ngagunakeun basa Sunda masih kénéh ngarti jeung bisa némbalan make basa Sunda. Basa Jawa nu digunakeun dina kahirupan sapopoé warga Dusun Sukamulya jeung Dusun Sukarasa ogé kadang dicampur jeung basa Sunda.

3.2.4 Sumber Data Panaluntikan

Nurutkeun Arikunto (2010, kc. 172) nétélakeun yén nu dimaksud sumber data téh nya éta subyek ti mana data nu aya. Saupama panalungtikan ngagunakeun kuisisioner atawa wawancara dina ngumpulkeun datana, sumber data disebut réspondén nya ‘éta jalma nu ngarespon atawa ngajawab kana naon-naon anu ditanyakeun ku panaungtik boh sacara lisan atawa tulisan. Saupama panalungtik ngagunakeun teknik observasi sumber datana mangrupa benda gerak atawa hiji hal.

Ku kituna sumber data dina ieu panalungtikan nya éta warga Desa Sukadana Kecamatan Compréng Kabupatén Subang nu masih kénéh ilu biung kana tradisi baritan utamana waé sesepuh kampung nu dipercaya pikeun mingpin acara baritan (Salaku responden).

Tabél 3. 4
Data Informan Tradisi Baritan

No.	Wasta	Wanda Baga	Umur	Pacabakan	Padumukan	Foto
1.	Kusup	Lalaki	65	Patani	Dusun Sukamahi	
2.	Iyak	Awéwé	68	IRT	Dusun Sukamahi	
3.	Épet	Lalaki	70	Patani	Dusun Sukarasa	
4.	Tikah	Awéwé	68	Patani	Dusun Sukamulya	

Ken Nilla Trah Qirana, 2020

*TRADISI BARITAN DI DÉSA SUKADANA KECAMATAN COMPRÉNG KABUPATEN SUBANG PIKEUN
BAHAN PAGAJARAN MACA ARTIKEL DI SMA KELAS XII*

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.3 Instrumén jeung Téknik Ngumpulkeun Data

3.3.1 Instrumen Panalungtikan

Instrumén panalungtikan nyaéta alat pikeun meunangkeun data atawa pakakas nu digunakeun pikeun ngagampangkeun panalungtik nalika nyangking data-data nu aya di lapangan. Dina panalungtikan kualitatif anu jadi instrumén atawa pakakas panalungtikan nyaéta jelema anu nalungtikna (Sugiyono, 2011. Kc.222). Ku kituna, instrumén nu digunakeun pikeun meunangkeun data ngeunaan baritan nu aya di Désa Sukadana Kecamatan Compréng nyaéta saperti anu ditataan di handap.

1) Pedoman wawancara

Pedoman wawancara nyaéta sababaraha patalékan anu digunakeun pikeun nungtun panalungtik dina nyangking data sangkan nalika proses wawancara bisa museur kana sababaraha patarosan nu penting-pentingna, jeung utamana dina soal waktu wawancara bakal leuwih efektif.

Tabél 3. 5

Biodata Informan

Biodata Informan Wasta: Umur: Wandabaga: Pakasaban: Atikan: Alamat: Kalungguhan:

Tabel 3. 6

Pedoman wawancara

Rumusan	Pedoman wawancara dina wangun patalékan
Asal usul, sajarah, maksud jeung tujuan tradisi baritan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kumaha asal-usul ngaran tradisi baritan? 2. Ti iraha ayana baritan? 3. Naon maksud jeung tujuan diayakeunana baritan? 4. Kumaha tradisi baritan dina nyanghareupan sasalad (pandemic) COVID-19? 5. Naha COVID-19 mangaruhan kana waktu dilaksanakeunana tradisi baritan?
Pra, prak-prakan jeung pasca tradisi baritan	<ol style="list-style-type: none"> 6. Naon nu kudu dilaksanakeun saacan baritan? 7. Saha waé palaku nu aya nalika baritan? 8. Naha aya kostum husus nalika baritan? 9. Kumaha du'a atawa mantra nalika baritan? 10. Kumaha runtuyan acara baritan? 11. Naon nu dilakukeun nalika bérés baritan?
Tempat, waktu jeung pakakas sarta sasajén nu kudu aya dina tradisi baritan	<ol style="list-style-type: none"> 12. Pakakas naon nu digunakeun nalika baritan? 13. Di mana dilaksanakeunana baritan? 14. Iraha dilaksanakeun tradisi baritan? 15. Sasajén jeung kaolahan naon baé nu kudu aya dina baritan?

2) Kaméra

Kaméra nyaéta alat pikeun ngahasilkeun gambar atawa video nu gunana pikeun nyangking data nalika panalungtikan. Lian ti éta, hasilna (gambar atawa video) bisa dijadikeun bukti panalungtikan dina lumangsungna acara baritan.

3) Alat rékam

Alat rékam digunakeun pikeun ngarékam data nu bakal dihasil ti narasumber atawa informan ngaliwatan proses wawancara. Alat rékam tujuananana pikeun ngarékam sora, ku kituna panalungtik bisa ngagunakeun *handphone* pikeun ngarékam sora narasumber. Lian ti pikeun nyangkin data ngeunaan tradisi baritan, alat rékam ogé bisa dijadikeun bukti yén panalungtik ngadésripsikeun hal anu nyata.

Ken Nilla Trah Qirana, 2020

TRADISI BARITAN DI DÉSA SUKADANA KECAMATAN COMPRÉNG KABUPATEN SUBANG PIKEUN BAHAN PAGAJARAN MACA ARTIKEL DI SMA KELAS XII

Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.3.2. Téhnik Ngumpulkeun Data

Téhnik nu dipaké pikeun ngumpulkeun data dina ieu panalungtikan ngagunakeun téhnik observasi, tehnik wawancara, jeung téhnik dokuméntasi.

1) Téhnik observasi

Téhnik observasi nu digunakeun dina ieu panalungtikan nyaéta ku cara terjun langsung nalika diayakeun tradisi baritan. Syaodih (dina Satori, 2014, kc.105) nétélakeun yén observasi atawa niténan nyaéta tehnik ngumpulkeun data ku cara ngalaksanakeun *pengamatan* dina kagiatan nu keur lumangsung. Lian ti éta nurutkeun Purwantio (dina Basrowi jeung Suwandi, 2008, kc.93-94) observasi nyaéta cara-cara atawa métode nganalisis sacara sistematis ngeunaan paripolah ku cara nitén atawa nalungtik hiji individu atawa kelompok sacara langsung. Dina ieu panalungtikan nu jadi objék observasina nyaéta tradisi baritan di Désa Sukadana Kecamatan Compréng, panalungtik nempo sacara langsung kumaha prak-prakan diayakeuna tradisi baritan, ku kituna aya patalina jeung metode étnografi, nurutkeun Spardley (dina Kamarusdiana, 2019 kc. 123) étnografi mangrupa pagawéan nu ngadéskripsikeun hiji kabudayaan. Dina ieu hal, objek penelitian étnografi nyaéta kabudayaan, ku kituna kabudayaan miboga posisi penting jeung *sentral* pikeun ditalungtik sacara jembar.

2) Téhnik wawancara

Wawancara nyaéta téknik ngumpulkeun data ngaliwatan tanya jawab sacara langsung antara panalungtik jeung narasumber. Nurutkeun Satori jeung Komariah (2010, kc.129) wawancara téh mangrupa interaksi komunikasi atawa paguneman antara nu ngawawancara (*interviewer*) jeung nu diwawancara kalayan mkasud pikeun nyangking informasi ti nu diwawancara (*interviewee*). Dina panalungtikan kualitatif, nu jadi *interviewee* dina panalungtikan nyaéta informan nu miboga pangaweruh sarta pamaaman kana hal nu rék dicangking ku *interviewer* atawa salaku nu ngawawacara.

Berg (dina Satori, 2014, kc.129) nétélakeu yén wawancara salaku paguneman nu miboga tujuan husus pikeun nyangking atawa ngumpulkeun informasi. Aya ti jenis wawancara di antarana

Kahiji wawancara terstandar (*standardized interview*) digunakeun salaku téhnik ngumpulkeun data, yén dina gumpulkeun datana panalungtik mikanyaho kana informasi nu rék ditarima. Ku kituna dina ngalakukeun wawancara kudu ngumpulkeun data nu geus disiapkeun heula saacanna. Instrumén panalungtikan mangrupa patalékan tinulis kalayan jawabanalternatif geus disiapkeun.

Kadua wawancara semi standar (*semistandarized interview*) ieu wawancara ngagunakeun sababaraha patalékan pikeun diajukeun nalika néangan data. *Interviewer* atawa salaku nu ngawawancara nyieun gurat badag tina hal-hal nu rék diobrolkeun, ngajukeun patalékan sacara bébas, teu saluyu jeung kekecapan anu geus disusun saacanna tapi tetep dina situasi wawancara. Tujuan ieu wawancara nyaéta pikeun néangan masalah sacara leuwih terbuka, dimana pihak nu diajak wawancara nepikeun ogé sawangan atawa ide-idenana.

Katilu wawancara teu terstandar (*unstandardized interview*) nyaéta wawancara nu bébas dimana panalungtik teu ngagunakeun pedoman wawancara nu disusun sacara sistematis jeung lengkep pikeun ngumpulkeun datana.

3) Téhnik dokuméntasi

Nurutkeun Sugiyono (2011, kc.240) dokuméntasi mangrupa gambaran hiji kajadian nu wangunna bisa mangrupa tulisan, gambar, atawa karya-karya hiji jalma. Dokuméntasi wangun tulisan, misalna: tulisan sapopoé, biografi, carita, kawijakan, atawa sajarah kahirupan. Dokumén wangun gambar, saperti: foto, sketsa, jeung nu séjenna. Dokumén wangun karya seni misalna patung, jeung rupa-rupa deui.

Téhnik dokuméntasi mangrupa panglengkep pikeun ngumpulkeun data. Satori (2014, kc.149) nétélakeun yén dina studi panalungtikan kualitatif, dokuméntasi mangrupa panglengkep dina ngagunakeun téhnik observasi jeung wawancara. Téhnik dokuméntasi nyaéta ku cara ngumpulkeun dokumén jeung data-data diperlukeun dina soal panalungtikan nu geus ditalaah sacara inténs pikeun meunangkeun pangrojong ogé pikeun ngalengkepan bukti kajadian jeung nambahan kapercayaan.

3.4 Analisis Data

Analisis data nyaéta prosés maluruh jeung ngaruntuykeun data sacara sistematis anu kapanggih tina hasil catetan lapangan, wawancara jeung bahan-bahan séjénna, nepi ka bisa dicangking ku panalungtik jeung bisa diinformasikeun deui ka nu séjén (Bodgan dina Sugiyono, 2016, kc. 244).

Ieu panalungtikan dianalisis ngagunakeun métode déskriptif kualitatif pikeun ngajelaskeun hasil tina sagala prosés panalungtikan sangkan luyu jeung tujuan ku cara medar hasil tina observasi jeung wawancara sacara sistematis.